

Nemo cum rē. Hiero. Nō sicut ait montan⁹: pphete in extasi nescientes locuti sūt: nec qd dicerent ignorauerūt qui alios docuerūt. Sapiēs enī intelligit que pferit de ore suo. De moyse enī dicit qd eruditus omni sapiētia loquebat ad dñm rē.

Bat. 7. c
Eze. 28. a
Ps. 50.
2a. 6. 2. a
Ps. 84.

de Daniele ad p̄cipē Tyri dicit: Hū quid sapiētior es Daniele? Dauid qz de se ait: Incerta r̄ occulta sapi. t. rē. Quō autē sapiētes erāt: si tanqz bruta aialia qd dicerēt nesciebāt? Intelligebant qd dicebāt: Xba ergo eoz sapiētia r̄ rōne plena erāt. Nec aer voce percussus ad aures eoz veniebat. Sz in aīo eoz de ip̄e loq̄bat. An: Angel⁹ qd loquebat in me. et illud: Audia qd loquatur in me. d. d. Post historie ḡ veritatē sp̄ualiter intelligēda sūt oīa. Judea r̄ hierusalē: babylon r̄ philiſtīm: moab r̄ damascus rē. Et in his omnib⁹ sapiēs architectus iaciat fundamentū: id est christū. Hiero. Esaias vir nobilis r̄ urbane eloquētie nihil in eloquio rusticitatis habēs: nō tam ppha dicendus ē qz euangelista. Ita enim liquide christi r̄ ecclie mysteria psequitur: vt de p̄teritis puretur historiā texere. Prophetavit autē in hierusalē r̄ in iuda. nondū. r̄ tribus captiuatis. r̄ de vtroqz regno nūc m̄rim nūc separatim teruit oraculū. Et cum interdū ad p̄sentē respicit historiā: r̄ post babilonicā captiuitatem r̄ reditū.

Incipit plogus sancti Hieronymi in Esaiam prophetam.

Nemo cum prophetas versibus viderit esse descriptos metro eos estiet apud hebreos ligari: et aliquid simile habere de psalmis vel opibus salomonis. Sed qd i demosthene r tullio solet fieri: vt p cola scribantur r comata: q vtiqz p̄sa r nō versibus cōscripserunt. Nos quoqz vtilitati legentū pudentes interpretatio nem nouā: nouo scribēdi genere i

Nemo cum prophetas versibus viderit esse descriptos metro eos estiet apud hebreos ligari: et aliquid simile habere de psalmis vel opibus salomonis. Sed qd i demosthene r tullio solet fieri: vt p cola scribantur r comata: q vtiqz p̄sa r nō versibus cōscripserunt. Nos quoqz vtilitati legentū pudentes interpretatio nem nouā: nouo scribēdi genere i

Nico. de tyra

Incipit expositio fratris Britonis ordinis minorum super plogum Esaię.

Nemo cum pphas rē. Iste plogus diuidit̄ in quatuor partes. In quarū prima errorē ponentiū prophetas apud hebreos metricē esse cōscriptos eliminat. ibi: Nemo cum pphas rē. In secūda opus r̄ auctore multipliciter cōmendat: per qd auditorū attentionē excitat. ibi: Primū de Esaiā sciendū rē. In tertia opis difficultates r̄ laboris imensitatem insinuat per qd auditorū beniuolentiā captat. ibi: Nec ignoro quāti laboris sit rē. In quarta locū r̄ tempus r̄ materiā p̄betie determinat vt per hoc auditoroz dociles reddat. ibi: Propheuit autē. Hoc d̄ determinat̄ cū dicit: In hierusalē r̄ in iudea. Tempus. cum dicit: Hec dū decē tribus in captiuitate ductis. Materia tāḡ. s. cōtra qz dirigit̄ p̄betia. cū dicit: Ac d̄ vtroqz regno rē. In q̄nta pte a Paula r̄ Eustochio: qd scribit: sus fragia orationū postular. ibi: Quē q̄to plus amat̄ rē. His vltis expositionis l̄e insinuat. Nemo cū pphas. i. libros prophetarū: b̄ vtriusqz viderit rē. i. distinctos breuib⁹ clausulis. qz p cola distinguūt r̄ comata: sicut inferius exponet̄ plenius. c. Metro eos rē. ex q̄stū modum loquēdi habet hic Hiero. Metru enī certis pedū mēsuris atqz sp̄atijs terminatur: nec vltra diuisionē tēporū p̄stituta p̄gredit̄: r̄ ita q̄ metricē loquit̄: metro q̄si quodā vinculo alligat̄. r̄ d̄ metru a metros grece qd est mēsurā latine: qz habet certā mēsurā syllabarū r̄ tēporū. r̄ nemo existimet pphas. d. Et aliqd̄ s̄it rē. vt. s. metris ligēt̄: aut metricē scribant̄. sicut enī dicit arator. Psalteriū lyrici cōposuere pedes. In epla ad Paulinū: vbi exponit̄ littera illa Dauid simonides nos̄ter rē. inuenies istū versū cum expositione sua. Itēz finis. puerbioz ab illo loco. s. Mulierē forte quis inueniet: metricē scribit̄. vide supra in plogo sup libros regū ab illo loco: Sz etiā psalmi: vsqz ad locū: Porro qnqz l̄e. r̄ inuenies satis de metris istis. Itē i scdo plogo sup Job dicit Hiero. Dia fere scripturaz cārica sub metro cōphendi. i. metricē scribi. Sed pot̄ estimet fieri i pphetis. e. Qd i Demosthene rē. i. i scriptur̄ Demosthenis et Tullij: q̄ p̄sate sepe s̄erūt r̄ n̄ metricē. f. Et p cola rē. p̄bet̄ sicut opa Tullij r̄ Demosthenis. g. Qui vtiqz p̄sa. rē. In scdo plogo sup Job circa mediū dicit̄ est quid sit p̄sate: quid versus. Cola r̄ comata appellat̄ maiores r̄ minores diuisiones. Colon enī grece mēbrū latine. Coma autē interpretatur articulus sive particula. Articulus autē dicit̄ parū mēbrū. Sicut autē in corpe articulus minor est mēbro qd mai⁹ ē: sic

coma minus ē colō: qd dicit̄ mēbrū orationis. Coma hō se habet p modū articuli. r̄ dicit̄ qdaz qz coma est qm̄ nec est p̄fecta p̄structio nec p̄fecta sentētia: r̄ fit ibi punct⁹ rotundus vel flexus. Colon vel colū vbi est p̄fecta cōstructio: sed nō p̄fecta sentētia: r̄ ibi fit punct⁹ eleuatus. Perlopus hō est qm̄ p̄fecta ē constructio r̄ p̄fecta sentētia. r̄ ibi fit versus. verbi ḡra. Esa. j. Qd si nolueritis r̄ me ad iracundiā puocaueritis: ecce coma. Bladi⁹ deuorabit vos. ecce colon vel colū: qd cōstat ex duob⁹ comaribus. Quia os dñi locutū ē. ecce terminat̄ sentētia r̄ fit perlopus in fine versus: r̄ dicit̄ a peri qd est circū: r̄ odos qd est cantus: quasi circularis r̄ p̄fectus cātus: r̄ cōcordant̄ fat⁹ verba. Psido. in. ij. etymol. vbi dicit̄: Coma particula est sentētie: colon mēbrū: perlopus ambitus vel circūitus: s̄it ip̄m dicit̄ perlopus a peri quod ē circū: et odos quod est via: quia in fine versus p̄fecta est via prolacionis. Et subdit̄ Psido. Fit autem ex cōiunctio: ne verbozū coma: ex comate colon: ex colon perlopus. coma est iuncture finitio. i. articulus: vtputa: Et si veroz iudices: ecce vnū coma. Sequitur r̄ aliud coma: ne turpe sit p fortissimū viro dicere: r̄ factum est colon. i. membrum: quod intellectum sensui p̄stat. sed adhuc pendet oratio. Sicqz deinde ex pluribus membris fit perlopus: id est extrema sentētie clausula. Ita veterē iudiciozū morem requirit̄ perlopus autē longior esse nō debet: qz vt spiritu vno profertur. Plen⁹ loquitur Psido. in. j. etymol. de ista materia. Dicit enī. ibi: Positura est figura ad distinguēdos sensus per cola: comata: r̄ perlopus. que dum ordinis suo apponitur: sensum nobis lectionis ostendit. Dicte autem positurę vlt̄ distinctionis deponit̄: has greci thesis vocant: latini posituras. Prima positura sub distinctio dicitur: eadē ē r̄ coma. Media distinctio sequēs est: ipsa ē r̄ colon. Ultima distinctio est que totam sentētiā claudit: ipsa est r̄ perlopus: Cuius vt dixim⁹ partes sunt cola r̄ comata: quarum diuersitas punctis diuerso loco positis demonstratur. Vbi enī in initio pronuntiatio nis: necdum plena sensui pars est: r̄ tamen respirare oportet: fit coma: id est particula sensus: punctusqz ad imam litteram ponitur: r̄ vocatur sub distinctio: ab eo qz punctum subtrahit: id est ad imam litteram accipit. Vbi autem in sequentibus sanctie plenitudine: fit colon: id est media distinctio medianqz litteram puncto notamus: id est ad mediam litteram punctū ponimus. Vbi vero iam per gradus pronuntiando plenā sentētie clausulam facimus: fit perlopus: punctusqz ad caput littere ponimus: r̄ vocatur distinctio: id est diuinctio: quia intergram separat sentētiā. Hoc quidem apud oratores: ceterum apud poetas: vbi in versu post duos pedes syllaba remanet. vt ibi: Arma virumqz cano: coma est. quia ibi post scansionē precisio verbi facta est. Vbi vero post duos pedes de pte orationis nihil superest. vt ibi: Anglia: Flandria: colon est. tot⁹ autem versus perlopus est. Aliqui exponunt: Per cola. id ē per maiores decisiones et per clausulas quasdam ex duabus vel pluribus dictionibus constātes: vt Esaie. j. Dereliquerūt dominum: blasphemauerunt sanctum israel: abalienati sūt retrozū. Et comata. id ē minores decisiones: vt Esaie. lx. Eocabitur nomē eius admirabilis: consiliarius: deus fortis rē. Interpretationem nouam. istam scilicet translationem que iam noua dicitur: quia de primo vase translata: scilicet de hebreo in latinum: non sicut alle que primo de hebreo in grecum: post de greco transferebantur in latinum. Vel ideo dicit nouam: quia ante eum nemo de hebreo translulit in latinum. i. Nouo scribēdi genere. id est profaice: quia antiqui philosophi et poete metricē solebant scribere: et non profaice. An de Psido. j. etymol. dicit̄: tam apd grecos qz apud latinos loq̄ge antiquozem curam fuisse carminū qz profę: omnia enī prius versibus condebantur. profę autem studium sero viguit. r̄ ideo appellatur nouum genus scribēdi.

Coma
rotundus
eleuatus

Interpretationem nouam.

profę studium

Ureditum populi significet in iudea: aduocati onem tñ gentium r christi aduentu omnē in tendit curam. Hiero. Sic Esaiam exponaz vt nō solum pphetam s; euangelistam r apo stolum doceam. de se enim r de ceteris euan gelistis ait: Specio si pedes euangelican rium paces rē. Ad ip sū vero quasi ad apo stolum loquitur deus dicens: Quē mittaz? r quis ibit ex vob rē. et ille: Ecce ego: mitte me. Hiero. Nemo putat me Esaiā bene ter posse exponere: cū vniuersa dñi sacramē ta contineat: p dicitā s; virgine natum ema nuel: et signa eius ac mirabilia: mortuum quoq; r sepulchrum: r surgentes ab inferis: r saluatore omnīū an nūciat. Quid loquar de physica: ethica et theologica? Quicquid sanctorū est scriptura rum: quicquid potest humana lingua pfer re: r mortaliū sensus percipere pntur in li bro Esaię pbe. Sū r ipse ait: Erit vobis vi sio oim sicut verba li brī signati quem nesci ens lras. i. gentilis le gere nō pot. Nec sci ens lras. i. iudeus: q scientiam lras lactat: qm ei signat? ē: q non recipit eum quem sig nauit pater: q aperit r nemo claudit rē.

Ro. 10. c

J. 6. c

J. 29. d

J. 40. s

J. 17. c

distinximus. Ac primuz de esaiā sciendū q in sermone suo disert sit: quippe vt vir nobilis r vrbane elegantię: nec habēs quicq; in eloquio rusticitatis admixtum.

Unde accidit vt p ceteris flore sermōis eius: trāslatio nō potue rit conseruare. Deinde etiā h ad iudicandum: q non tam propheta dicendus sit: q; euangelista. Ita enī vniuersa christi ecclesięq; my

steria ad liquidum profecut est: vt non euz putes de futuro vati cinari: sed de preteritis historiāz

terere. Unde cōiūcio noluisse tūc tēporis. lxx. interptes fidei sue sa cramenta ethnicis perspicue: p/ dere: ne sanctū canib? r margari tas porcis darent: que euz hanc

editionē legeritis: ab illis aiad/ uertetis abscondita. Nec ignoro quāti laboris sit prophetas itel/ ligere: nec facile quēpiam posse iudicare de interpretatione nisi in/ tellerit ante que legerit. Hos

quoq; patere morsibus plurimo rum qui stimulatē iuidia qd con/ sequi nō valēt despiciunt. Sciēs ergo r prudens in flammaz mit to manum: r nihilominus hoc a

fastidiosis lectoribus precor: vt quomodo greci post septuagita trāslatores aqlā: r symmachū et theodotionē legūt: vt ob studiū doctrine sue: vel vt septuaginta

a Distinximus. id est disticte et aperte scriptissimus: quod multum prodest le gentibus. b Ac primum de Esaiā sciendum q in sermone suo disertus sit: id est discretus et eloquens. c Quippe. id est quid mirum. d Vir nobi lis genere. r nobilior mente. e Et vrbane eloquētie. id est curialis r elegan tis eloquentie. Aliqui libri habent vrbane elegantie: quasi diceret. sicut vrbā ni excellūt rurales in eloquētie et curialitate: sic Esai as habet p̄eminētiā eloquij p̄ ceteris prophetis. f Nec habens quicq; in eloquio rusticitatis admix tum. nullam enim in compositionem vel inordinationem habet in suis verbis: sed semper ordinate loquit et ornate. g Unde. quia scilicet ita diserte r ornate loquitur in hebreo. h Accidit. hoc quod sequit: i Et p̄ ceteris prophetis: k Florem sermonis eius. id est ornamum quem habet in hebreo rē. l Trāslatio non potuerit rē. in latino. Sic respon det ad antiprophoram que posset ei fieri. quare scz sua trāslatio non habet tantum ornamum librorū quātū habet ipm hebraicum. multa enim bene sonant in vna lingua: que non ita bene sonant si ad aliam linguā fu erint trāslata. m Deinde etiam hoc adijciendū. p̄cedenti prophete cōmendationi. n Non tā. id est in tantū: o Propheeta dicendus sit q. id est quātū etiam: p Euangelista. quasi diceret: q iam facta manifeste narrat. magis dicendus est euāgelista q; propheta: qui sub enigmatē r obscure veritatez su turam p̄nūciat. q Ita enim vniuersa christi ec clesięq; rē. id est clare et expresse: r Profecut est. scribendo: s Et non eum pu. rē. id est p̄betare. t Sed de p̄teritis histo. rē. id est constrūere vel ordi nare. Esa. ix. Paruulus enī natus est nobis: et filius datus est nobis. Ecce q; expresse predicat de christo. Itē de ecclesia dicit Esa. x. Ainea facta est dilecto rē. v Unde cōiūcio. id est opinor: vt quibusdā cōiectu ris p̄cēdo. r Noluisse tunc tēporis rē. id est trini tatis incarnationis r passionis secreta mysteria. y Perspicue ethnicis. i. gentilibus qui erant in egypto quādo trāslulerūt. z Prodere abs p̄ndere. i. manifestare. vide in opusculo de vocabulis biblicis vbi exponitur ethnicus. a Re sanctuz canibus: r mar garitas porcis darent. Matth. vii. b Que. sacra menta o paula et eustochium: c Animaduertetis abscondita. id est de industria omīssa ab illis septua ginta interpretibus. d Cum hanc editionēz lege rit. scz in qua exprimunt. vnde Esa. ix. vbi septuagi ta trāslulerant: magni consilij angelus. Hiero. trāsl tulit sicut erat in hebreo. et vocabitur nomen eius ad mirabilis: consiliarius: deus fortis: pater futuri secu liprinceps pacis. Item multa omiserunt vel obscure trāslulerunt: sicut patet in epistola ad Desideriū. s. posita. e Nec ignoro quāti laboris sit prophetas intelligere. p hoc insinuat se multuz laborasse. In ista trāslatione hoc dicit: quia prius oportuit eum addi scere hebraicum anteq; p̄phetarum plenum habuerit intellectū: r sic multum laborauit i addiscēdo hebrai cum: r trāslferendo postea in latinum. f Nec fa cile quēpiam posse iudicare de interpretatione: vt: um sit vera: falsa: complēta aut dimīnuta. g Nisi intel lerit. prophetas fm linguagium hebreum. h Ante que legerit. trāslatos in latinuz. Per hoc reprehendit quosdā emulos: qui reprehendebant ei? trāslationem: non intelligentes hebraicam veritatē. i Hos quoq; patere. id est expositus esse: k Morsibus: id est detractionibus: l Plurimorum. mibi inuidentium. m Quod. id est cuius sententiā vel intellectum. n Consequi nō valent. id est nequeūt habere vel adipisci: o Despiciunt quasi maledicuz. p Sciens ergo et prudens. id est sciētē et prudētē. q In flammaz mitto manum. id est expo no me periculo. s. detractionib? emuloz. Et videt alludere factō Secuole: q cū Valerius mari. li. 3. Sic? liu? castris regiū scribā: r q sic errauit manū tā diu in igne tenuit donec cōbusta fuit. vel est vulgaris modus loquēdi. r Et nihilominus hoc a fastidiosis. id est tediosis vel fastidio plenis: s Lectoribus p̄cor. qui fastidiūt. i. horēt vel spernunt trāslationē meaz: vel quos tedet eam audire. Terius: Fastidit teder: fastidit spernit r horret. t Et quomodo. i. sicut: v Greci post se ptuaginta rē. i. eoꝝ trāslationes: r Legunt. De istis trib? inuenies. s. in secūdo. plogo sup Job. circa principiū. Legunt in quā. y Vel ob studiū doctrine sue. i. exercitiū ingenij sui. vel vt multa legentes multa sciāt r doceāt alios. z Vel vt septuaginta. interpretum trāslationem.

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

v

y

z

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

v

y

z

Valerius mari. li. 3. Sic? liu?

Magis ex

Magis ex collatiōe rē. pferendo translationem translati...

Sic et isti. emulsi mei vel lectores fastidiosi. c Saltē...

Decem tribubus rē. scz quas postea captiuauit salmanasar rex assyrio...

De vocatione gentiū. id est p emulatiōe p̄senti...

Postilla Nicolai de lyra sup Esaiam incipit. et p̄mo ostēdit...

lis. s. spūsanct. q̄ inspirante locuti sūt p̄phete: s̄m q̄ dicit. ij. Petri. j.

magis ex collatiōe eoz itelligāt: sic r̄ isti saltē vnū post p̄ores ha...

terit oraculū. Et cū interdum ad p̄sentē respiciat historiā: r̄ post...

Incipit argumentū. Esaias in hierusalem nobili genere ortus ē: ibiq̄...

latio non potuerit conseruare. Sic igitur forma tractandi bu...